

En scenes anatomi: Paranoia i hønsesgården

Af [PIA STRANDBYGAARD FRANDSEN](#)

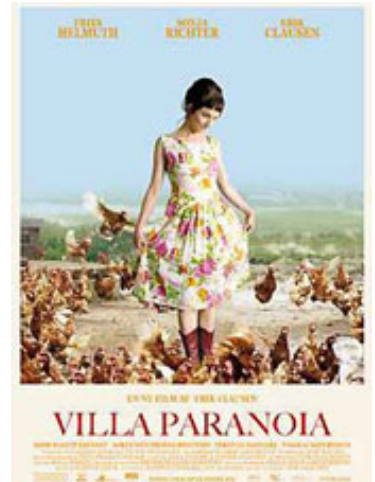
På trods af filmens humoristiske passager leverer Villa Paranoia en barsk samfundsbeskrivelse til tider af næsten Roy Andersson'ske dimensioner. Særligt en række genkommende scener fra filmens centrale kyllingefarm brænder sig fast på nethinden som forstemmende billeder af ensomhed, afmagt og desperation.

Med vanlig sans for hverdagens besværligheder og en oprigtig interesse for den menneskelige natur skildrede Erik Clausen med satirisk skarphed Danmark anno 2004 i *Villa Paranoia*. Og det var bestemt ikke noget skønmaleri, han fremmanede, men et usminket portræt af et forkrampet og følelsesforvækket samfund befolket af velmenende socialarbejdere og forbitrede, ensomme mennesker på jagt efter kærligheden. Et samfund, hvor folk gik på kursus i kropssprog og selvrealisering i et desperat forsøg på at komme i kontakt med sig selv og med hinanden; et samfund, hvor fremmedfjendskheden lurede lige om hjørnet.

Tilværelsens ubærlighed

Kyllingefarmeren Jørgen, spillet af Erik Clausen, er et af disse forkrampede mennesker. Han har arbejdet sig op fra bunden og ejer nu sin egen imponerende kyllingefarm med en produktion på "40.000 kyllinger hver tredje måned", (som han stolt betror en kvinde, der prompte kvitterer med et foragtligt "dyreplager!"). Jørgen ønsker sig brændende en kvinde at dele tilværelsen på kyllingefarmen med. Han deltager i kontaktkurser for enlige landmænd og forsøger sig med Intimlatter I og II for at komme tæt på andre mennesker - særligt kvinder - uden synderligt held (fig.1). Da Jørgen på en landbrugsmesse får øje på en attraktiv jugoslavisk kvinde, som ser ud til at kunne bestille noget, inviterer han hende og hendes dansktalende datter hjem på gården, hvor han tilbyder dem arbejde og en campingvogn at bo i (fig.2). De tager imod tilbuddet, og det ser ud som om, Jørgen langt om længe har fået, hvad han så brændende ønskede sig. Men knap er de nye ansatte etableret i campingvognen, før det går galt. Jørgens medhjælper siger op, fordi "der lugter af perkere og nasserøve" på gården, og Jørgen mister besindelsen overfor den jugoslaviske, krigstraumatiserede kvinde, som han brutalt forgriber sig på i en forfærdelig scene.

Jørgen er ikke mindst et ensomt og ulykkeligt menneske, fordi han som barn blev ladet alene med en tyrannisk, mistroisk far efter moderens selvmord. Faderen, formidabelt spillet af Fritz Helmuth, er stadig i live (fig.3). Han er overladt til de sociale myndigheder, som gør hvad de kan for at tage sig af ham. Men faderen er mildest talt en vanskelig patient, som på trods af at han størstedelen af tiden sidder livløs og pyjamasklædt i en kørestol med et dødt blik i de rindende øjne, er særdeles kapabel, når det gælder at genere plejepersonalet mest muligt. Til sidst må de sociale myndigheder give op og Jørgen er tæt på at gøre det samme: "vi ved simpelthen ikke, hvad vi skal stille op med dig, far!", råber han med overdreven tydelighed ind i ansigtet på den gamle. Socialchefen forsøger at overdrage pasningen af faderen til Kenneth, en ung fyr, som er idømt samfundstjeneste og som "hellere vil i spjældet end tørre den gamle i røven" – det går heller ikke. Men heldigvis for alle, ikke mindst for Jørgens gamle far, lader den unge, arbejdsløse skuespiller - den opfindsomme og viljestærke Anna (Sonja Richter) - sig overtale til at flytte ind hos faderen og overtage pasningen

Villa Paranoia (2004).

Fig.1.

Fig.2.

Fig.3.

af ham. Hermed starter et eksplosivt bofællesskab mellem faderen og Anna, der skiftevis tvinger og lokker sandheden ud af den gamle. Det lykkes hende at give faderen et værdigt liv tilbage ved at insistere på at behandle ham som et menneske og ikke som en "grønsag" – den tidligere plejers betegnelse om faderen.

Med stor opfindsomhed arrangerer Anna en afslørende grand finale, hvor faderen, som 'Den Indbildt Syge' i Molières stykke af samme navn, spiller død foran de sociale myndigheder og Jørgen (der i mellemtiden har formastet sig til at bede Anna, imod klækkelig betaling, at begå "barmhjertighedsdrab" mod faderen) (fig.4). Hele miséren ender med forsoning mellem far og søn og bryllup mellem Anna og Kenneth. En happy end med et par eklatante løse ender: den jugoslaviske kvinde og hendes datter, som er bænket ved siden af Jørgen i kirken, og Jørgen selv. Mor og datter ser ud til for nærværende at have affundet sig med forholdene på kyllingefarmen, og det er nærliggende at formode, at Jørgen stadig tager, hvad han kan få uden at have fundet kærligheden. Trods forsoningen med faderen er hverken Jørgen - eller den jugoslaviske kvinde for den sags skyld - blevet virkelig forløst og billedet af den lille 'familie' på kirkebænken har en temmelig besk bismag.

Tragiske tableauer

Jørgens desperation, hans ensomhed og følelsesmæssige forkøblethed finder sit reneste udtryk i kyllingestaldens isolerede rum. I den kæmpemæssige hal blandt tusindvis af fritgående kyllinger gør Jørgen flere forkrampede forsøg på at komme i kontakt med sig selv. Første gang er ca. 20 minutter inde i filmen. Fra faderens hus klippes til Jørgen, der går og samler døde kyllinger op i den enorme hal. Hallen er karakteriseret ved en infernalsk larm samt en trist, grålig belysning. Midt i hallen stopper Jørgen op og begynder at råbe: "Ha ha ha! Ho ho ho!", som han har lært på latterkurset. Han er placeret i centrum af billedet oplyst af et projektørlignende lys. Til højre for ham skinner et stærkt, hvidt lys ind fra vinduet i baggrunden (fig.5). Billedet er både dybt grotesk og uendelig sørgeligt. Scenen består af seks indstillinger, hvoraf to viser Jørgens medhjælper, der betragter ham gennem et vindue forrest i hallen. De øvrige er billeder af Jørgen blandt kyllingerne, opslugt af det forkrampede latterforsøg. Da Jørgen som en anden uartig lille dreng bliver opdaget, fatter han sig hastigst, og der klippes til et fugleperspektiv af Jørgen, som sidder alene i køkkenet i færd med at indtage sin middagsmad. Køkkenets tomhed og den larmende stilhed står i voldsom kontrast til kyllingehallens inferno (fig.6). Som vi senere erfarer, har billedet af Jørgen omgivet af kyllinger dybe forbindelser til hans traumatiserede fortid, ligesom det peger frem mod kommende begivenheder.

Næste gang, vi ser Jørgen i kyllingehallen, er umiddelbart efter en pinagtig scene, hvor Jørgen flygter hals over hoved ved synet af en overvægtig kvinde i storblomstret kjole, som han har aftalt at hente på stationen efter at have opsøgt hende gennem et kontaktbureau (som kun lå inde med et foto af hendes knap så voluminøse ansigt). Jørgen ræser hjem, og der klippes til kyllingehallen, hvor Jørgen griner hysterisk - først af sig selv og situationens komik, dernæst nærmest diabolsk indtil latteren går over i krampegråd (fig.7-9). Scenen er uhyggelig og forstemmende: Jørgen udstillet i sin ensomhed; indestængt, ulykkelig og afskåret fra omverdenen. Udefra høres intet. Hallens mure er hermetisk lukkede omkring Jørgen og hans kyllinger, himlen er overskyet og ildevarslende (fig.10).

Fig.8.

Fig.9.

Fig.4.

Fig.5.

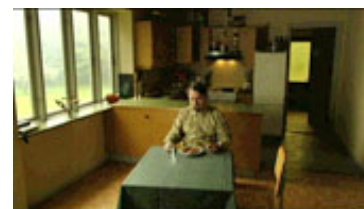

Fig.6.

Fig.7.

Fig.10.

Den tredje scene fra kyllingehallen er ganske kort. Den følger efter Jørgens besøg på landbrugsmessen, hvor han har tilbudt den jugoslaviske kvinde og hendes datter arbejde på gården. Et totalbillede viser Jørgen oppefra på vej gennem hallen. Dernæst ser vi ham endnu en gang opføre sin groteske latterforestilling: "Ha ha ha! Ho ho ho!" (fig.11). Men denne gang triumferende som en opstemt dirigent foran et symfoniorkester. Nu skal det blive bedre tider! Sidste gang Jørgen skildres i blandt horden af kyllinger i den store stald er filmens næstsidste scene, som følger lige efter det afslørende skuespil, hvor maskerne falder. Her danner hallen rammen om Jørgens længe savnede, gribende forsoning med faderen (fig.12).

Kyllinger og kaos

Jørgens nærmeste relationer er til hans kyllinger. De er hans publikum og hans familie. De er "levende væsener", som han er ansvarlig for, samtidig med at kyllingerne reelt set er elementer i en produktionsfabrik. Kyllingerne er desuden forbundet med det underbevidste og det emotionelle, og de spiller en stærkt symbolsk rolle i filmen. De overmander faderen i hans mareridthærgede søvn (fig.13), og de slippes løs af den jugoslaviske kvindes datter under voldtægten af moderen. I hallen er kyllingerne indespærrede og til at kontrollere. Kun bag staldens lydisolerede mure blandt hans fjerede venner giver den ensomme kyllingefarmer følelserne og frustrationerne frit løb. Et tragikomisk faktum, der med al tydelighed fremstiller det fremmedgjorte menneskes desperation. Den enorme kyllingehal fungerer både som katalysator for Jørgens mentale og følelsesmæssige tilstand og som et filmisk fikspunkt for afgørende hændelser knyttet til Jørgens liv. Det er her Jørgen græder sin sorg ud, og her han forsones med faderen i filmens næstsidste scene.

Scenerne fra kyllingehallen er emblematiske for filmen. De suggererende indstillinger fra staldens indre sammenfatter både Jørgens situation og selve filmens præmis: det moderne samfunds isolation af individet og det enkelte menneskes afskærelse fra sit eget følelsesliv. Selvom scenerne indgår som narrativt motiverende enheder, som er logisk forbundet med filmens øvrige indstillinger, skiller de sig ud i kraft af en tableauagtig karakter, et stærkt udtryk og en mangfoldighed af betydningslag. De tableauagtige scener fremstår som koncentrerede visuelle og auditive udsagn, der indeholder adskillige følelsesmæssige, psykologiske og temporelle lag.

Billederne af en krampagtigt grinende Jørgen oplyst af neonrørens kolde projektør midt i et infernalsk kyllingehelvede er både tærkrummende og dybt groteske. De trænger sig på som ubehagelige postkort fra velfærds-Danmark, som en slags nødvendige opråb om fælles ansvar og medmenneskelighed i en kynisk verden.

Man kan sige hvad man vil om den evige arbejder og fortaler for den lille mand, plebejer eller ej, der er stadig brug for det humanistiske budskab, Erik Clausen har gjort til sin metier.

Faktaboks

Villa Paranoia er udkommet på DVD og kan bl.a. købes hos [Laserdisken](#).

[Udskriv denne artikel](#)

[Gem/åben denne artikel som PDF \(? Kb\)](#)

[Gem/åben hele nummeret som PDF \(??? Kb\)](#)

Fig.11.

Fig.12.

Fig.13.

